

اثربخشی بازی درمانی کودک محور بر میزان حرمت خود کودکان پیش دبستانی

رسول حاجی سقپی (کارشناس ارشد روان‌شناسی بالینی ، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه تبریز، تبریز،

ایران

zahnema@gmail.com)

رسول حشمت (استادیار گروه روان‌شناسی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه تبریز، تبریز، ایران)

صونا حمداله زاده (کارشناس ارشد روان‌شناسی بالینی ، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه تبریز، تبریز،

ایران)

چکیده

حرمت خود جنبه‌ای از خود پنداره است که در اوایل کودکی؛ دوره پیش دبستانی پدیدار می‌شود. حرمت خود پایین در کودکان پیش دبستانی منجر به ایجاد مشکلاتی از قبیل اختلالات عاطفی دوران کودکی می‌شود. از میان روش‌های درمانی، بازی درمانی کودک محور در افزایش حرمت خود تأثیر دارد. اما اثربخشی این رویکرد مداخله‌ای در بهبود حرمت خود کودکان پیش دبستانی روشن نیست. هدف پژوهش حاضر بررسی اثربخشی بازی درمانی کودک محور بر افزایش حرمت خود کودکان پیش دبستانی است. بدین منظور در یک تحقیق نیمه آزمایشی با طرح پیش‌آزمون- پس‌آزمون- پیگیری با گروه کنترل، ۳۰ کودک در بازه سنی ۷-۵ ساله بر اساس نقطه برش چک‌لیست حرمت خود عزیزی مقدم انتخاب شدند و به شکل تصادفی در دو گروه آزمایش (۱۵ کودک) و کنترل (۱۵ کودک) گمارده شدند. گروه آزمایش به مدت ۱۲ هفته و هر هفته یک جلسه ۴۵ دقیقه‌ای تحت مداخله بازی درمانی کودک محور قرار گرفتند، در حالی که گروه کنترل هیچ مداخله‌ای دریافت نکردند. هر دو گروه در سه مرحله قبل از مداخله، بعد از مداخله و چهار ماه بعد از اتمام مداخله (پیگیری) چک‌لیست فوق را تکمیل کردند. داده‌ها با استفاده از تحلیل واریانس با اندازه‌گیری‌های مکرر تحلیل شد. یافته‌های پژوهش نشان داد که تفاوت گروه تحت مداخله این رویکرد درمانی با گروه کنترل معنی‌دار می‌باشد؛ برای بعد اجتماعی ($F=342/47, p<0/05$)، برای بعد تحصیلی ($F=162/20, p<0/05$)، برای بعد خانوادگی ($F=194/04, p<0/05$)، برای بعد جسمانی ($F=346/18, p<0/05$) و برای حرمت خود کلی ($F=639/46, p<0/05$). یعنی مداخله بازی درمانی کودک محور قادر به افزایش نمرات حرمت خود در کودکان پیش دبستانی است. بر اساس این یافته می‌توان نتیجه گرفت که مداخله بازی درمانی کودک محور روشی مؤثر در افزایش حرمت خود در

کودکان پیش‌دبستانی است. پیشنهاد می‌شود که این رویکرد برای کودکان پیش‌دبستانی در مؤسسات آموزشی و مراکز درمانی بکار گرفته شود.

کلیدواژه‌ها: بازی درمانی کودک محور، حرمت خود

بیان مسئله

حرمت خود جنبه‌ای از خود پنداره است که در اوایل کودکی؛ دوره پیش‌دبستانی پدیدار می‌شود. خود پنداره یک‌رشته صفات، توانایی‌ها، نگرش‌ها و ارزش‌هایی است که کودک معتقد است که توسط آن مورد قضاوت قرار می‌گیرد. در حقیقت، حرمت خود همان قضاوت‌ها یا ارزیابی‌ها در مورد ارزش خود است. این ارزیابی‌ها مهم‌ترین جنبه‌های رشد خود است که بر تجربیات هیجانی، رفتار آینده و سازگاری روان‌شناختی بلندمدت تأثیر دارد (برک، ۲۰۱۷). حرمت خود، نقش مؤثری در فعالیت‌های اجتماعی دارد، از میزان پذیرش اجتماعی گرفته تا صفات بین فردی، رفتار بین فردی، کیفیت ارتباط و ثبات در ارتباط (کامرون و همکاران، ۲۰۱۸). حرمت خود بالا با پیشرفت تحصیلی در کودکان ارتباط دارد (توپچو، ۲۰۱۷). حرمت خود پایین نه تنها همراه با افسردگی و اضطراب مشاهده می‌شود، بلکه ناپایداری در آن ممکن است در اختلالات عاطفی دوران کودکی نقش داشته باشد (ون توجیل، ۲۰۱۸). همچنین مشاهده شده است که کودکان پیش‌دبستانی که با استرس دست‌وپنجه نرم می‌کنند، حرمت خود پایین‌تری دارند و آن‌هایی که شادترند از حرمت خود بالاتری برخوردارند (یونگ هوانگ، ۲۰۱۸). پژوهش‌های غباری بناب و حجازی (۱۳۸۶) نشان می‌دهد بین پیش‌بینی پذیری پیشرفت تحصیلی و حرمت خود رابطه وجود دارد که با یافته‌های چن (۲۰۰۱) هماهنگ است. از این رو حرمت خود توجه بسیاری از پژوهشگران بالینی را به خود جلب کرده است به طوری که نظریه‌های متعددی به دنبال راهکارهای افزایش و یا پرورش آن بوده‌اند. یکی از فنون موجود در بهبود حرمت خود کودکان، بازی درمانی است. باین حال تحقیقات اندکی وجود دارد که بر نقش بازی درمانی کودک محور بر حرمت خود کودکان پردازد.

بازی وسیله‌ای برای بیان احساسات، برقراری روابط، توصیف تجربیات، آشکار کردن آرزوها و خودشکوفایی است (لنדרث، ۲۰۱۲). در واقع فعالیت بازی، تلاش کودک برای کنار آمدن با محیط است که از این طریق او خود را می‌یابد و دنیا را درک می‌کند. بازی، فرصت‌هایی برای کودک فراهم می‌کند تا موقعیت‌هایی را که برایش ناراحت‌کننده، متعارض و گیج‌کننده‌اند، برون‌ریزی کند (ولتمن، ۱۹۶۴). بازی درمانی عبارت است از یک رابطه بین فردی پویا بین کودک و درمانگر آموزش دیده در زمینه